

Kesan Strategi Pembelajaran Koperatif Terhadap Pencapaian Geografi Tingkatan Satu – Topik Tumbuhan Semula Jadi dan Hidupan Liar (The Impact of Cooperative Learning Strategy on the Geography Achievement of Form One: Topics Forest and the Wild Life)

ZAHARA AZIZ & SUZELA BUSTAM

ABSTRAK

Penyelidikan ini bertujuan mengkaji penggunaan pembelajaran koperatif (PK) dalam mata pelajaran Geografi di sekolah menengah rendah dengan menggunakan struktur Jigsaw, Group Investigation dan Student Teams Achievement Division (STAD). Pembolehubah yang dikaji ialah peningkatan kemampuan guru di dalam: (1) memotivasi pelajar dalam pembelajaran koperatif, (2) menstruktur pembelajaran koperatif, dan (3) menilai proses aktiviti pembelajaran koperatif. Penyelidik juga mengkaji kesan pembelajaran koperatif ke atas pencapaian Geografi pelajar dan mengkaji sikap pelajar terhadap mata pelajaran Geografi sebelum dan selepas didedahkan dengan modul pembelajaran koperatif. Penyelidik juga mengkaji kemampuan pelajar dalam kemahiran berkolaborasi iaitu: (1) kemahiran komunikasi, (2) interaksi ahli-ahli kumpulan, dan (3) kemahiran koperatif. Kaedah kajian yang digunakan ialah penyelidikan tindakan. Penyelidikan tindakan ini dilakukan secara berkolaboratif antara penyelidik dan seorang guru Geografi, serta 25 orang pelajar tingkatan 1 di Maktab Rendah Sains Mara Kuala Klawang, Jelebu, Negeri Sembilan. Kaedah pengumpulan data dilakukan melalui pemerhatian, ujian pra dan pasca pencapaian Geografi, dan soal selidik untuk mengukur sikap pelajar terhadap Geografi sebelum dan selepas menggunakan kaedah pembelajaran koperatif. Hasil kajian tindakan yang dijalankan menunjukkan bahawa kemampuan guru memotivasi pelajar dapat mewujudkan pergantungan yang positif antara pelajar untuk berkomunikasi dan berkoperatif. Kemampuan guru menstruktur dan menilai proses pembelajaran koperatif pula dapat meningkatkan interaksi antara pelajar dengan guru yang mewujudkan peningkatan pencapaian Geografi dan kemahiran pelajar berkolaborasi. Keputusan untuk sikap menunjukkan pelajar-pelajar telah berubah kepada sikap yang sangat positif terhadap geografi dengan kaedah pembelajaran koperatif. Implikasi kajian tindakan ini antaranya adalah guru perlu mengubah amalan kepada pengajaran dan pembelajaran menggunakan pembelajaran koperatif. Seterusnya pelajar dalam pelbagai golongan boleh meningkatkan pencapaian Geografi, perubahan sikap terhadap Geografi dan memperlihatkan nilai sosial.

Kata kunci: Strategi pembelajaran, pembelajaran koperatif, pencapaian, subjek Geografi, kemahiran kolaborasi

ABSTRACT

This research is intended to study the use of cooperative learning (CL) in Geography teaching at secondary school using CL structures of Jigsaw, Student Teams Achievement Division (STAD) and Group Investigation. The variables under study were: (1) ability to motivate students in CL, (2) ability to structure CL, and (3) ability to evaluate CL's activity processes. The researcher also intended to study the impact of CL use on student's Geography performance and students' attitude on Geography before and after using cooperative learning module. The researcher also intended to study student's ability on collaborative skills such as: (1) communication skill, (2) intergroup interaction, and (3) cooperative skills. The study employed action research. Research subjects were a Geography teacher and 25 form 1 students in Mara Junior High School

of Kuala Klawang, Jelebu, Negeri Sembilan. Data was collected through observation, pretest and posttest of geography achievement and questionnaires to measure the student's attitude on Geography before and after using CL. The research finding showed that the teacher's ability to motivate students create positive interdependence among them to communicate and cooperate with one another. The teacher's ability to structure, and evaluate CL's activity processes, on the other hand, increased interaction between students and teacher and helped improve student's Geography performance and their collaborative skills. Result on student's attitude showed that their attitude on Geography positively changed when using CL. One of the implications of this action research teacher has to change teaching and learning practices towards cooperative learning. Concomitantly, the students were able to increase their geography performance, changed of attitudes toward geography, and display good social values.

Keywords: Learning strategies, cooperative learning, achievement, Geography subject, collaborative skills

PENGENALAN

Penyelidikan yang dijalankan ialah penggunaan pembelajaran koperatif (PK) dalam mata pelajaran Geografi melalui penyelidikan tindakan. Penyelidikan tindakan kelas digunakan sebagai pemangkin yang boleh mempercepatkan kefahaman dan kemampuan guru tentang pembelajaran koperatif (Dyson 2002). Pembelajaran koperatif dijalankan dengan saling membantu dalam kumpulan bagi mencapai prestasi akademik serta memberi penghargaan kepada setiap ahli kumpulan dan bersikap positif terhadap pelajaran (Hill & Hill 1993; Johnson & Johnson 1991; Manning & Lucking 1991; Slavin 1995). Penggunaan pembelajaran koperatif diharapkan dapat memberi kesan kepada tingkah laku positif pelajar untuk meningkatkan pencapaian geografi serta meningkatkan kemahiran kolaborasi pelajar.

TUJUAN KAJIAN

Kajian tindakan yang dijalankan adalah bertujuan untuk mengenal pasti bagaimanakah kaedah pengajaran koperatif akan memberi kesan kepada pencapaian pelajar dalam mata pelajaran Geografi untuk pelajar tingkatan 1 di Maktab Rendah Sains Mara Kuala Klawang. Kajian adalah melihat kepada penggunaan beberapa teknik pembelajaran koperatif iaitu teknik Jigsaw, teknik Student Teams Achievement (STAD) dan Group Investigation untuk mengatasi masalah pelajar berprestasi rendah di dalam tema Geografi Fizikal dan Manusia topik Tumbuhan semulajadi dan hidupan liar. Penyelidikan tindakan ini bertujuan untuk memperbaiki amali

guru bagi meningkatkan pengetahuan, kefahaman dan kemampuan guru menggunakan pembelajaran koperatif sebagai satu inovasi khasnya dalam konteks proses pengajaran dan pembelajaran Geografi. Penggunaan pembelajaran koperatif diharapkan dapat memberi kesan kepada tingkah laku positif pelajar untuk meningkatkan pencapaian geografi serta meningkatkan kemahiran kolaborasi pelajar.

METODOLOGI KAJIAN

Penyelidikan ini menggunakan reka bentuk penyelidikan tindakan kolaboratif secara berterusan di dalam bilik darjah. Burns (1999) menyatakan penyelidikan tindakan antara guru dengan penyelidik lain memperkuatkan peluang dapatan penyelidikan terhadap amalan guru yang menjadi maklum balas ke atas sistem pendidikan yang lebih kritikal dan lebih berguna berbanding dengan bersendirian sahaja. Menurut Majid (1994) reka bentuk kajian sebegini untuk mengkaji masalah pendidikan apabila subjek kajian telah sedia wujud dalam suatu situasi tertentu. Ini bermakna sampel kajian tidak dipilih secara rawak. Di dalam kajian tindakan yang dijalankan ini pengkaji menggunakan Model Gelungan Skema Kajian Tindakan Berterusan oleh Kim (1992). Kumpulan ini diberikan 6 modul pembelajaran koperatif topik Tumbuhan Semulajadi dan Hidupan Liar.

Dalam pelaksanaannya, penyelidik bekerjasama dengan seorang guru yang mengajar Geografi di Maktab Rendah Sains Mara Kuala Klawang. Sebelum pelaksanaan, pengkaji telah menerangkan Modul Pembelajaran koperatif kepada guru yang

mengajar kelas berkenaan dalam 4 sesi pertemuan iaitu 2 minggu. Pelaksanaan pembelajaran koperatif ini dibuat pemerhatian oleh pengkaji sendiri menggunakan borang pemerhatian. Kumpulan ini diberikan ujian pra untuk melihat pencapaian awal sebelum ujian pasca diberikan pada akhir intervensi. Markah-markah pencapaian adalah dibandingkan. Borang soal selidik sikap pelajar terhadap mata pelajaran Geografi diberikan sebelum dan selepas mengikuti pembelajaran koperatif. Penyelidikan ini menggunakan pendekatan kualitatif dan kuantitatif, kerana penyelidikan tindakan ini memerlukan kedua-dua pendekatan tersebut. Penyelidikan kualitatif menggunakan teknik pemerhatian terhadap pengajaran dan pembelajaran menggunakan teknik pembelajaran koperatif. Pendekatan kuantitatif menggunakan teknik soal selidik, ujian pra dan ujian pasca pencapaian akademik pelajar.

Kajian tindakan yang dijalankan ini menggunakan Model Gelungan Skema Kajian Tindakan Berterusan oleh Kim (1992). Tindakan kelas dilakukan dalam satu pusingan sahaja kerana guru telah melakukan pembaikan dan perubahan yang jelas untuk mengubah amalan dan strategi pengajaran dan pembelajaran Geografi menggunakan kaedah pengajaran koperatif. Instrumen kajian adalah seperti berikut:

1. Maklumat kajian diperolehi melalui kaedah tinjauan iaitu menggunakan soal selidik untuk mengumpul maklumat tentang keberkesanan pembelajaran koperatif ke atas sikap pelajar terhadap mata pelajaran Geografi sebelum dan selepas mengikuti modul teknik pembelajaran koperatif. Soal selidik sikap pelajar ke atas pelajaran Geografi dinilai bersumberkan Aiken (1996) Two scale of Attitude yang telah digunakan oleh Zaenab (2004).
2. Borang pemerhatian guru dan pelajar dalam pembelajaran koperatif juga digunakan untuk menilai pelaksanaan pembelajaran koperatif. Borang pemerhatian bertujuan untuk memungut data kebolehan guru menjalankan pembelajaran koperatif dan kemahiran pelajar berkolaborasi melalui pembelajaran koperatif. Penyelidik menggunakan borang pemerhatian yang pernah digunakan oleh Zaenab (2004).
3. Analisa markah ujian pra dan pasca juga digunakan untuk membuat penilaian. Soalan

ujian adalah soalan yang diambil dari peperiksaan selaras dan peperiksaan semester yang dijalankan di Maktab Rendah Sains Mara tahun 2006. Pengkaji telah memilih soalan-soalan topik Tumbuhan Semulajadi dan Hidupan Liar. Instrumen ini akan menjawab persoalan tentang pencapaian pelajar.

SAMPEL

Merujuk kepada reka bentuk penyelidikan di atas sampel kajian diambil secara bertujuan. Sampel kajian adalah terdiri daripada 25 orang pelajar tingkatan 1 di Maktab Rendah Sains Mara Kuala Klawang. Penyelidik menggunakan kumpulan sedia wujud yang mana sampel kajian bukan secara rawak tetapi berdasarkan kumpulan pelajar yang mempunyai pencapaian lepas yang rendah. Pelajar yang dipilih merupakan satu kelas yang mempunyai purata markah yang paling rendah semasa peperiksaan semester 1, 2007. Penyelidikan tindakan ini tidak menggunakan perkataan populasi disebabkan penyelidikan ini tidak memerlukan sampel secara rawak yang digeneralisasikan daripada populasi (Zaenab 2004).

DAPATAN

1. Keputusan Dapatan Pemerhatian Penggunaan Pembelajaran Koperatif pada Pusingan I

Kejayaan atau kegagalan penyelidikan tindakan pada pusingan I merujuk kepada keputusan dapatan pemerhatian yang diperolehi pada pusingan ini, sama ada wujud peningkatan atau perubahan yang positif ataupun tidak (Zaenab 2004). Untuk menilai kejayaan tersebut skala kejayaan guru menjalankan tindakan pembelajaran koperatif dibahagikan kepada tiga tahap merujuk kepada Jadual 1.

JADUAL 1. Skala Kejayaan Dapatan Pemerhatian

Skala Kekerapan	Tahap kejayaan
1. Tidak dilakukan (TD)	1. Kurang berjaya/kurang baik
2. Dilakukan (D)	2. Berjaya/baik
3. Sangat Dilakukan (SD)	3. Sangat berjaya/sangat baik

Keputusan dapatan kajian adalah merujuk kepada hasil dapatan daripada proses tindakan kelas melalui pemerhatian yang dilaksanakan semasa 6 sesi. Dapatan pemerhatian kemampuan guru menggunakan pembelajaran koperatif dan kemahiran pelajar berkolaborasi ditunjukkan pada Jadual 2 dan 3. Jadual 2 menunjukkan hasil pemerhatian kemampuan guru menggunakan pembelajaran koperatif dalam tindakan kelas.

Jadual 2 dan 3 menunjukkan secara keseluruhan dapatan pemerhatian pelaksanaan tindakan pembelajaran koperatif pada pusingan I. Dapatan ini menunjukkan bahawa tindakan penggunaan Pembelajaran Koperatif dalam pengajaran dan pembelajaran Geografi telah membawa perubahan dalam amalan guru dan pelajar. Amalan guru

telah berubah kepada amalan pembelajaran koperatif manakala amalan pelajar telah berubah kepada bersikap aktif didalam pembelajaran secara koperatif. Tahap kejayaan kajian tindakan menggunakan pembelajaran koperatif adalah berjaya dilakukan dan baik.

2. Keputusan Dapatan Pencapaian Geografi dalam Penggunaan Pembelajaran Koperatif

Sebelum penggunaan modul pembelajaran koperatif ke atas sampel, ujian pra telah diberikan kepada sampel. Peratusan markah pelajar dalam ujian pra akan diambil kira sebagai nilai awal untuk menentukan pencapaian. Hasil ujian pra adalah seperti berikut:

JADUAL 2. Hasil Pemerhatian Kemampuan Guru Menggunakan Pembelajaran Koperatif dalam Tindakan Kelas pada Pusingan I (6 sesi)

Kemampuan Guru	Jumlah kekerapan (%)	Tahap Kejayaan
Memotivasi Pelajar	6% Tidak Dilakukan	Kurang berjaya/kurang baik
	52% Dilakukan	Berjaya/baik
	42% Sangat Dilakukan	Sangat berjaya/sangat baik
Menstruktur Pembelajaran Koperatif	3% Tidak Dilakukan	Kurang berjaya/kurang baik
	40% Dilakukan	Berjaya/baik
	57% Sangat Dilakukan	Sangat berjaya/sangat baik
Menilai Proses Pembelajaran Koperatif	5% Tidak Dilakukan	Kurang berjaya/kurang baik
	45% Dilakukan	Berjaya/baik
	50% Sangat Dilakukan	Sangat berjaya/sangat baik

JADUAL 3. Hasil Pemerhatian Pelajar dalam Kemahiran Komunikasi, Interaksi Ahli-ahli Kumpulan dan Kemahiran Koperatif pada Tindakan Kelas Pusingan I (6 sesi)

Kemahiran Pelajar	Jumlah kekerapan (%)	Tahap Kejayaan
Kemahiran Pelajar Berkomunikasi	0% Tidak Dilakukan	Kurang berjaya/kurang baik
	52% Dilakukan	Berjaya/baik
	42% Sangat Dilakukan	Sangat berjaya/sangat baik
Interaksi Ahli-ahli Kumpulan	0% Tidak Dilakukan	Kurang berjaya/kurang baik
	43.3% Dilakukan	Berjaya/baik
	56.7% Sangat Dilakukan	Sangat berjaya/sangat baik
Kemahiran Koperatif	1.1% Tidak Dilakukan	Kurang berjaya/kurang baik
	58.3% Dilakukan	Berjaya/baik
	40.6% Sangat Dilakukan	Sangat berjaya/sangat baik

JADUAL 4. Pencapaian Awal Sampel dalam Ujian Pra

Pencapaian	Frekuensi	Peratus
A	4	16%
B	9	36%
C	9	36%
D	2	8%
E	1	4%
Jumlah	25	100%

Berdasarkan kepada Jadual 4 di atas menunjukkan seramai 9 orang (36%) iaitu peratus yang tertinggi pelajar mendapat gred B dan C di dalam mata pelajaran Geografi ujian pra. Pelajar yang mendapat gred A adalah seramai 4 orang (16%), gred D iaitu seramai 2 orang (8%) dan gred E seramai 1 orang (4%).

Jadual 5 ialah analisis ujian pasca menunjukkan terdapat peningkatan dalam pencapaian pelajar setelah pembelajaran koperatif dilaksanakan berbanding pencapaian ujian pra. Peratus tertinggi ialah pelajar mendapat A (48%) diikuti B (32%) C (20%).

JADUAL 5. Analisis Ujian Pasca

Pencapaian	Frekuensi	Peratus
A	12	48%
B	8	32%
C	5	20%
D	0	0%
E	0	0%
Jumlah	25	100%

Selain daripada itu Paired-Sampel T Test turut digunakan untuk membuat perbandingan antara min ujian pra dan min ujian pasca. Ia digunakan untuk melihat perbezaan nilai min yang signifikan antara ujian pra dan ujian pasca.

Bagi pengujian hipotesis 1 melalui analisis ujian-T yang dijalankan didapati. Nilai Min ujian Pra = 62.3, Min ujian Pasca = 80.2, perbezaan min ialah 10.9 dengan nilai signifikan = $0.00 < 0.05$. Nilai ini menunjukkan wujudnya perbezaan min yang signifikan antara pencapaian ujian pra dan ujian pasca bagi kumpulan pelajar yang mengikuti modul pembelajaran koperatif. Dengan itu, ujian

JADUAL 6. Ujian T Perbandingan antara Min Ujian Pra dan Pasca

Ujian	N	Min	S.P	t	Df	Sig.
Ujian Pra Pembelajaran koperatif	25	62.3	10.98	-0.126	29	0.000
Ujian Pasca	25	80.2	10.23			

*Sig. pada aras 0.05 (2-tailed)

adalah signifikan $p < 0.05$, Oleh itu Ho1 Tidak terdapat perbezaan min yang signifikan diantara pencapaian pelajar ujian pra dan ujian pasca di dalam mata pelajaran geografi tema geografi fizikal dan manusia topik tumbuhan semula jadi dan hidupan liar bagi kumpulan pelajar yang mengikuti pembelajaran koperatif adalah ditolak. Jelas menunjukkan daripada hasil kajian ini didapati bahawa pembelajaran koperatif dapat meningkatkan pencapaian pelajar dalam mata pelajaran geografi.

3. Dapatan Soal Selidik Sikap Pelajar Terhadap Mata Pelajaran Geografi

Kajian ini adalah untuk melihat sama ada terdapat perubahan dalam tingkah laku pelajar berpencapaian rendah dari segi sikap pelajar terhadap geografi sebelum dan selepas mengikuti teknik pembelajaran koperatif. Borang soal selidik telah diberikan sebelum dan selepas kajian tindakan dijalankan. Skala likert telah digunakan bagi melihat sikap pelajar terhadap geografi.

Data yang telah dianalisis dinilai berdasarkan peratusan dan nilai min berdasarkan jadual tafsiran seperti Jadual 7 menunjukkan semua data diperolehi dikira dalam bentuk peratusan bagi menunjukkan min. Skala yang digunakan diambil daripada Md. Said (2003) yang menggunakan skala ini untuk mengukur tahap kepimpinan transformasi dan keberkesanan sekolah.

JADUAL 7. Tafsiran Min

Skor min	Tafsiran
1.0 – 2.3	Tidak setuju
2.4 – 3.7	Kurang setuju
3.8 – 5.0	Setuju

Jadual 8 menunjukkan jadual min sikap pelajar terhadap mata pelajaran Geografi. Dapat dibuat kesimpulan bahawa min sikap pelajar telah menunjukkan perubahan iaitu min sikap pelajar terhadap mata pelajaran geografi sebelum mengikuti pembelajaran koperatif ialah 3.37 iaitu kurang setuju dan selepas mengikuti pembelajaran koperatif ialah 4.1 iaitu setuju.

JADUAL 8. Ujian T Perbandingan Antara Min Terhadap Sikap Pelajar Terhadap Geografi Sebelum dan Selepas Mengikuti Teknik Pembelajaran Koperatif

Sikap pelajar terhadap Geografi	N	Min	S.P	T	Df	Sig.
Sebelum	25	3.37	0.84	-4.443	29	0.000
Selepas	25	4.1	0.51			

*Sig. pada aras 0.05 (2-tailed)

Jadual 8 adalah bagi pengujian hipotesis kedua melalui analisis Paired-Sampel T Test yang dijalankan didapati nilai min sikap pelajar terhadap Geografi sebelum pembelajaran koperatif = 3.37, Min sikap pelajar terhadap Geografi selepas pembelajaran koperatif = 4.1, perbezaan min ialah 0.73 dengan nilai signifikan = $0.00 < 0.05$. Nilai ini menunjukkan terdapat perbezaan min yang signifikan terhadap sikap pelajar berpencapaian rendah sebelum dan selepas mengikuti pembelajaran koperatif. Dengan ini ujian adalah signifikan $p < 0.05$. Oleh itu, hipotesis Ho2: Tidak ada perbezaan min yang signifikan dari segi sikap pelajar terhadap Geografi sebelum dan selepas mengikuti teknik pembelajaran koperatif adalah ditolak. Ini adalah kerana sikap pelajar terhadap geografi berubah selepas pembelajaran koperatif dijalankan.

PERBINCANGAN

1. Guru Mampu Memotivasi, Menstruktur dan Menilai Proses Pembelajaran Koperatif Maka Pelajar Dapat Meningkatkan Pencapaian Geografi dan Kemahiran Berkolaborasi

Guru mampu memotivasi pelajar dalam PK. Johnson dan Johnson (1991) menyatakan bahawa pemberian motivasi kepada pelajar dan penstrukturan PK dengan baik dapat menggalakkan pelajar untuk mencapai kemajuan dan mewujudkan saling pergantungan yang positif antara ahli-ahli

dalam kumpulan PK. Dapatan guru memotivasi pelajar ini menyokong teori Johnson dan Johnson (1991). Dengan wujudnya pergantungan positif, pelajar dapat berkomunikasi, berinteraksi dan saling membantu rakan dalam menyelesaikan masalah pembelajaran Geografi. Pemberian hadiah merupakan langkah peneguhan dalam struktur PK. Pemberian hadiah juga untuk memotivasi pelajar. Perlakuan guru tersebut merupakan aplikasi daripada teori behaviorisme bahawa pemberian peneguhan daripada guru adalah sebagai motivasi luaran yang diberikan kepada pelajar supaya mereka boleh bekerjasama lebih aktif (Slavin 1995).

Kemampuan guru menstruktur PK dalam penyelidikan tindakan selari dengan penyelidikan penggunaan PK yang ingin melakukan perubahan amalan guru dan inovasi dalam P&P (Basset et al. 1999; Gillies 2003) guru mampu menstruktur PK sesuai dengan yang dicadangkan dalam teori Johnson dan Johnson (1991) dalam menstruktur PK. Guru mampu menilai proses aktiviti PK. Guru memberikan kuiz, dan tujuan pemberian kuiz selepas PK untuk meyakinkan pelajar dan menilai sama ada mereka telah menguasai topik yang diajar. Penilaian guru terhadap proses aktiviti PK mengikut standart penilaian PK menurut Slavin (1995). Oleh itu guru menentukan kemajuan yang dicapai oleh setiap kumpulan berdasarkan pencapaian oleh setiap individu dalam kumpulan. Johnson-Johnson (1991) dan Slavin (1995) menyatakan bahawa komponen PK antara lain adalah menilai kemajuan proses PK. Penyelidikan tindakan ini menyokong pernyataan dalam kajian Gillies (2003) dan Basset et al. (1999) yang berfokus kepada proses penggunaan PK yang menekankan peranan guru dan pelajar dalam aktiviti tindakan kelas. Kemahiran kolaborasi pelajar menyokong Gillies (2003) mendapati dalam penyelidikannya bahawa ketika pelajar telah dilatih dan diberi peluang untuk berkolaborasi dalam kumpulan kecil, mereka lebih mempunyai komitmen untuk mencapai kejayaan kumpulan.

2. Pembelajaran Koperatif Membantu Pelajar Mencapai Kemahiran Berkolaborasi

Kemahiran koperatif pelajar terbentuk melalui pembelajaran koperatif yang dijalankan. Pelajar menunjukkan kemahiran berkoperatif dengan

bekerjasama dan memberi bantuan antara satu sama lain. Pelajar yang berkebolehan sering membantu rakan yang memerlukan pertolongan.

Kemahiran pelajar berkolaborasi dapat diperhatikan melalui pembelajaran koperatif yang dijalankan. Dapatan kajian ini adalah menyokong beberapa penyelidikan yang lepas bahawa kemahiran berkolaborasi yang ditunjukkan oleh pelajar sangat signifikan kerana pelajar bekerjasama dan memberi bantuan antara satu sama lain, berkongsi idea dan maklumat dan bersama-sama menyelesaikan masalah di dalam pembelajaran (Gillies 2003; Johnson & Johnson 1990; Kirby 1993). Penyelidikan tindakan yang dijalankan memperlihatkan kemahiran pelajar berkolaborasi dalam kumpulan kecil. Gillies (2003) mendapati jika pelajar diberi peluang untuk berkolaborasi dalam kumpulan kecil, mereka akan lebih mempunyai komitmen untuk mencapai kejayaan kumpulan.

Kemahiran berkomunikasi pelajar merupakan sebahagian daripada kemahiran kolaborasi. Dapatan kemahiran berkomunikasi telah menyokong penyelidikan Dyson (2002) bahawa pelajar yang telah diajar dengan menggunakan pembelajaran koperatif dapat memperlihatkan dan meningkatkan komunikasi pelajar. Kemahiran berkomunikasi pelajar ditunjukkan di dalam kajian yang dijalankan. Interaksi antara pelajar secara tidak langsung ditunjukkan semasa pelajar berkomunikasi antara satu sama lain bagi menyelesaikan masalah pembelajaran. Interaksi ahli-ahli kumpulan telah dilakukan oleh para pelajar.

3. Penggunaan Kaedah Pembelajaran Koperatif Mampu Meningkatkan Pencapaian Geografi

Hasil kajian mendapati bahawa semua hipotesis nol yang dibentuk telah ditolak. Analisis terhadap penyelidikan ini telah menghasilkan beberapa penemuan. Analisis ujian-T menunjukkan peningkatan pencapaian para pelajar dalam kaedah pembelajaran koperatif lebih tinggi berbanding dengan kaedah tradisional. Bagi perkaitan antara pencapaian pelajar ujian pra dan ujian pasca juga menampakkan peningkatan pencapaian. Dapatan kajian menyokong penyelidikan Johnson (1994) bahawa pelajar yang dilibatkan

dalam PK boleh meyakinkan dan meningkatkan pencapaian akademik dan nilai-nilai sosial di sekolah. Penyelidikan tindakan ini nampaknya boleh memperkuat dan menyimpulkan teori dan kajian lepas. Menurut penyelidikan lepas P&P menggunakan PK dapat meningkatkan pencapaian akademik pelajar (Stevens & Slavin 1995; Veenman et al. 2002; Zaenab 2004).

4. Sikap Pelajar Terhadap Geografi Selepas Mengikuti Teknik Pembelajaran Koperatif

Keputusan untuk sikap menunjukkan pelajar-pelajar telah berubah kepada sikap yang sangat positif terhadap geografi dengan kaedah pembelajaran koperatif. Mereka telah memperlihatkan keyakinan dan kesungguhan untuk meningkatkan pencapaian. Pelajar ini telah menunjukkan minat yang mendalam terhadap pembelajaran geografi dengan memberi respons agar semua topik diajar dengan menggunakan kaedah pembelajaran koperatif. Dapatan kajian ini telah menunjukkan bahawa jenis pengajaran dan pembelajaran yang sistematik berkesan dan memberi sumbangan yang signifikan ke arah peningkatan pencapaian pelajar dalam mata pelajaran geografi. Hasil daripada kajian mendapati hipotesis nol kedua yang dibina ditolak. Ini bermakna soal selidik sikap pra dan soal selidik sikap pasca terhadap geografi menunjukkan perbezaan yang signifikan. Suasana kelas menjadi lebih ceria. Kaedah yang digunakan dapat menarik minat pelajar untuk berbincang dan berinteraksi antara ahli-ahli dalam kumpulan kecil yang dibentuk. Interaksi juga meningkat antara guru dan pelajar kerana pelajar banyak bertanya tentang tugas yang diberikan kepada mereka. Kajian tindakan ini menunjukkan kemahiran belajar secara koperatif perlu diamalkan oleh para guru di sekolah dengan mengaplikasikan pelbagai kaedah kemahiran belajar secara koperatif. Kaedah ini dapat membentuk kaedah pengajaran dan pembelajaran berpusatkan pelajar berbanding kaedah sedia ada yang lebih berpusatkan guru. Pembelajaran koperatif sememangnya mampu meningkatkan pencapaian dari aspek kognitif dan aspek afektif di kalangan pelajar (Faizah 1999; Gillies 2002; Ghaith 2002).

KESIMPULAN DAN IMPLIKASI KAJIAN

Kajian tindakan yang dijalankan adalah bertujuan untuk mengenal pasti bagaimanakah kaedah pengajaran koperatif akan memberi kesan kepada pencapaian pelajar dalam mata pelajaran geografi. Kajian adalah melihat kepada penggunaan beberapa teknik pembelajaran koperatif iaitu teknik Jigsaw, teknik Student Teams Achievement (STAD) dan Group Investigation untuk mengatasi masalah pelajar berprestasi rendah di dalam tema Geografi Fizikal dan Manusia, topik Tumbuhan Semulajadi dan Hidupan Liar. Penyelidikan tindakan ini bertujuan untuk memperbaiki amali guru bagi meningkatkan pengetahuan, kefahaman dan kemampuan guru menggunakan pembelajaran koperatif sebagai satu inovasi khasnya dalam konteks proses pengajaran dan pembelajaran geografi. Penggunaan pembelajaran koperatif diharapkan dapat memberi kesan kepada tingkah laku positif pelajar untuk meningkatkan pencapaian geografi serta meningkatkan kemahiran kolaborasi pelajar.

Kesimpulan yang dapat dibuat ialah semasa menjalankan kajian tindakan masalah-masalah yang dihadapi perlu ditangani dengan bijaksana. Pada peringkat awalnya, guru perlu memberikan penjelasan tentang kepentingan pembelajaran koperatif terhadap pembelajaran pelajar. Perhatian perlu diberi kepada persandaran positif dan tanggungjawab individu pelajar. Pemantauan dan teguran yang membina dan bantuan di mana perlu harus juga dilakukan supaya aktiviti berkumpulan mencapai tahap pembelajaran yang maksimum. Pembelajaran koperatif tidak akan berjaya tanpa peranan aktif guru dan pelajar. Guru harus memastikan bahawa kumpulan yang dibentuk mampu berfungsi dengan berkesan, juga mengurus tugas pelajar dan memberi arahan tentang apa yang perlu dibuat dan patut dibuat. Guru juga berperanan sebagai pengantara dengan bertanya soalan dan memandu kepada matlamat yang ingin dicapai. Membantu kumpulan yang ada masalah dalam tugas adalah wajar, tetapi jangan sesekali guru memberi jawapan segera kepada sesuatu masalah. Guru juga dari semasa ke semasa harus membuat pengesanan dan memantau kumpulan-kumpulan perbincangan dengan cara pemerhatian, memberi maklum balas dan membuat teguran

jika perlu. Galakan dan dorongan daripada guru juga perlu bagi memberi semangat kepada pelajar agar menjadikan pembelajaran sesuatu yang menyeronokkan.

Penyelidikan tindakan yang dijalankan adalah merupakan pendekatan yang dijalankan untuk memperbaiki pendidikan melalui perubahan di bilik darjah. Penggunaan pembelajaran koperatif telah mengubah amalan guru dan secara tidak langsung meningkatkan profesion guru. Pemerhatian yang dijalankan memainkan peranan yang penting untuk melihat perubahan yang berlaku di dalam kelas. Perubahan yang dapat dilihat ialah guru mampu memotivasi pelajar. Oleh itu kebolehan guru memotivasi pelajar dapat memberi semangat kepada pelajar bagi membina kemahiran sosial. Slavin (1987) pula mempercayai bahawa motivasi intrinsik perlu untuk menggerakkan kumpulan. Slavin (1995) mencadangkan pemberian pengiktirafan kepada pelajar-pelajar bagi kumpulan yang mendapat markah purata tertinggi. Ini bagi menggalakkan ahli-ahli kumpulan bertanggungjawab kepada satu sama lain. Seterusnya dapatlah dibuat kesimpulan bahawa tanggungjawab individu dan ganjaran adalah perlu bagi meningkatkan pencapaian pelajar dalam pembelajaran koperatif.

1. Implikasi Pembelajaran Koperatif kepada Pelajar

Dapatan penyelidikan menunjukkan bahawa para pelajar harus diberikan kemahiran berkolaborasi dengan cara berkomunikasi, berinteraksi dan berkoperatif antara rakan dan guru. Kemahiran ini memberi kesan motivasi dan kesedaran tentang kepentingan berkolaborasi dengan pelajar lain untuk menyelesaikan masalah. Para pelajar harus ditugaskan untuk kerja bersama-sama dalam kajian tindakan yang dijalankan. Dengan itu ahli kumpulan mengetahui bahawa kejayaan mereka bergantung kepada usaha daripada semua ahli. Pembelajaran koperatif melalui tindakan kelas ini memberikan implikasi dari segi perubahan sikap pelajar terhadap pelajaran. Matlamat kumpulan adalah dapat dilihat dengan jelas iaitu semua ahli kumpulan bersedia menggembelng usaha terbaik untuk kejayaan kumpulan. Semua ahli kumpulan bertanggungjawab menghasilkan kerja bermutu untuk mencapai matlamat kumpulan. Mereka melakukan kerja bersungguh-sungguh

dan menawarkan sokongan akademik dan peribadi atas semangat ingin membantu dan kekitaan. Pembelajaran koperatif ini dapat meningkatkan interaksi antara pelajar dengan pelajar dan pelajar dengan guru. Oleh itu dapatan penyelidikan ini mempunyai implikasi kepada pelajar supaya lebih bersikap positif terhadap mata pelajaran Geografi.

2. Implikasi Penggunaan Pembelajaran Koperatif kepada Guru

Pengkaji telah membuat pemerhatian semasa proses pengajaran menggunakan modul pembelajaran koperatif berlangsung. Pembelajaran koperatif perlu dilakukan oleh guru untuk mengubah amalan mengajar ke arah kaedah pembelajaran koperatif. Pembelajaran koperatif sememangnya mampu meningkatkan pencapaian dari aspek kognitif dan aspek afektif di kalangan pelajar (Faizah 1999; Gillies 2002; Ghaith 2002). Dapatan penyelidikan menunjukkan bahawa guru boleh meningkatkan kemampuan menggunakan kaedah pembelajaran koperatif melalui tindakan kelas. Dapatan penyelidikan ini memberikan implikasi yang positif kepada guru-guru untuk mengubah amalan pengajaran yang tradisional ke arah pengajaran yang mengaktifkan guru dan pelajar. Penyelidikan ini penting dijalankan di sekolah bagi membantu guru meningkatkan dan memperbaiki amalan pengajaran dan pembelajaran yang lebih berkesan untuk mata pelajaran Geografi. Penyelidikan tindakan yang dijalankan membantu guru mengubah amalan dan strategi pembelajaran koperatif. Amalan pengajaran guru akan lebih kreatif melalui tindakan kelas. Oleh itu guru-guru di sekolah perlu mengambil tindakan supaya menggunakan pembelajaran koperatif untuk menyelesaikan masalah pencapaian pelajar.

Dapatan penyelidikan juga menunjukkan guru mampu meningkatkan semangat untuk belajar di kalangan pelajar menggunakan kaedah pembelajaran koperatif. Ini ditunjukkan dengan dapatan soal selidik bahawa pelajar lebih bersikap positif terhadap pembelajaran geografi di kelas selepas tindakan kelas dijalankan. Ini adalah kerana pembelajaran koperatif telah menyebabkan pelajar lebih aktif di kelas. Oleh itu guru-guru perlu mengamalkan pembelajaran

koperatif dalam pengajaran dan pembelajaran di sekolah. Ini adalah kerana pembelajaran yang berpusatkan pelajar ini dapat meningkatkan kualiti pembelajaran dan pendidikan di kelas.

Kesimpulannya, pengajaran dan pembelajaran koperatif amat berkesan dalam meningkatkan pencapaian pelajar. Pemerhatian guru terhadap perubahan tingkah laku pelajar yang mendorong kepada nilai bekerjasama juga telah menunjukkan tindak balas yang positif ke arah kecemerlangan pencapaian pelajar. Penggunaan pembelajaran koperatif telah mengubah amalan guru dan secara tidak langsung meningkatkan profesion guru. Kajian tindakan ini menunjukkan kemahiran belajar secara koperatif perlu diamalkan oleh para guru di sekolah dengan mengaplikasikan pelbagai kaedah kemahiran belajar secara koperatif.

RUJUKAN

- Aiken, L.R. 1996. *Rating Scales and Checklist: evaluating Behavior, Personality and attitudes*. London: John Wiley and Sons.
- Basset, C. J. Mc Whirter, J. & Kitzmiller, K. 1999. Teacher implementation cooperative learning groups. *Contemporary Education* 71(1): 46-50.
- Burns, A. 1999. *Collaborative action research for English language teachers*. Cambridge: University Press.
- Dyson, B. 2002. The implementation of cooperative learning in an Elementary Physical Education Program. *Journal of Teaching in physical Education* 22(1): 69-68.
- Faizah Mohd. Ghazali. 1999. Kesan pembelajaran koperatif menggunakan alat ujian pencapaian dalam Matematik. Tesis Sarjana. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ghaith, G.M. 2002. The relationship between cooperative learning, perception of social support, and academic achievement. *System* 30: 263-267 (atas talian) <http://www.elsevier.com/locate/system> (17 March 2006).
- Gillies, R.M. 2002. Cooperative learning experiences. A two year follow up. *Journal of Education Research* 96(1): 15-20.
- Gillies, R.M. 2003. The behaviors, interactions, and perceptions of Junior High School students during small-group learning. *Journal of Educational Psychology* 95(1): 134-147.
- Hill, S. & Hill, T. 1993. *The Collaborative Class: A Guide to Cooperative Learning*. Australia: Eleanor Curtain Publishing.
- Johnson, D.W. & Johnson, R.T. 1991. *Learning Together and Alone: Cooperative, Competative and Individualistic Learning*. Massachusetts: Allyn & Bacon.

- Johnson, D.W. & Johnson, R.T. 1994. *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive and Individualistic Learning*. Massachusetts: Allyn & Bacon.
- Johnson, D.W. Johnson, R.T. & Holubec, E.J. 1993. *Circles of Learning: Cooperation in the classroom*. (4th. ed) Edina MN: Interaction Book Company.
- Johnson, D.W., Johnson, R. T. & Smith, K.A. 1990. *Active Learning: Cooperation in the College Classroom*. Edina, Minnesota: Interaction Book Company.
- Kim, P.L. 1992. Prinsip-prinsip dan pendekatan untuk melaksanakan penyelidikan bertindak. Kertas kerja yang disampaikan dalam ceramah penyelidikan bertindak. Jabatan Pendidikan Negeri Pulau Pinang dan Pusat Pengajian Ilmu Pendidikan: Universiti Sains Malaysia.
- Kirby, J. R. 1993. Collaborative and competitive effect of verbal and spatial processes. *Learning and Instruction* 3: 204-214.
- Manning, L. M. & Lucking, R. 1991. The what, why and how of cooperative learning. *The Clearing House* 64: 152-157.
- Mohd. Majid Konting. 1994. *Kaedah Penyelidikan Pendidikan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Slavin, R.E. 1995. *Cooperative Learning: Theory, Research and Practice*. Boston: Allyn and Bacon.
- Zaenab Hanim. 2004. Penggunaan pembelajaran koperatif dalam Matematik penyelidikan tindakan di sekolah rendah di Kalimantan Timur, Indonesia. Tesis Doktor Falsafah. Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi.

Untuk maklumat lanjut sila hubungi:

Zahara Aziz
Fakulti Pendidikan
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 Bangi
Selangor Darul Ehsan